

Aleksander Sapiński

Wyższa Szkoła Ekonomiczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej

**WSPÓŁPRACA RELIGIJNA
NA POGRANICZU POLSKO-CZESKIM –
PRZYCZYNEK DO REFLEKSJI**

**RELIGIOUS COOPERATION
ON THE POLISH-CZECH BORDER –
A CONTRIBUTION TO REFLECTION**

ABSTRAKT

Celem artykułu jest przedstawienie refleksji nad stanem współpracy religijnej we współczesnym świecie z komentarzem do realiów polsko-czeskich. Autor prezentuje stanowisko, w którym odnosi współpracę religijną do szerszego spektrum zjawisk związanych z relacjami między ludźmi oraz w odniesieniu do relacji z Bogiem poprzez wartości zaufania, partnerstwa, dialogu oraz znamion realizowanej współpracy ekumenicznej między Kościołami i Ludu Bożego.

ABSTRACT

The aim of the article is to present a reflection on the state of religious cooperation in the modern world with a commentary on the Polish-Czech realities. The author presents a position in which he relates religious cooperation to a broader spectrum of phenomena related to relationships between people and in relation to relationships

with God through the values of trust, partnership, dialogue and the hallmarks of ecumenical cooperation between Churches and People of God.

Słowa kluczowe: religia, współpraca religijna, relacje polsko-czeskie, zarządzanie współpracą, zaufanie.

Keywords: religion, religious cooperation, Polish-Czech relations, cooperation management, trust.

1. WPROWADZENIE DO TEMATYKI

Współczesne media bardzo często podają informacje o wspólnie podejmowanych działaniach na rzecz różnego rodzaju szczytnych celów. Podejmowanie działań wspólnie z drugim człowiekiem czy inną organizacją staje się od dłuższego czasu pewnego rodzaju trendem. Prowadzone jest wiele dobrych akacji społecznych pod chwytliwymi hasłami, tak jak dla przykładu hasło promujące działania ekonomii społecznej w województwie śląskim „Współpraca się opłaca”¹. Sama współpraca, została również podana przez Organizację Narodów Zjednoczonych jako jeden z 17 celów Agendy 2030². W ramach Agendy ONZ współpracę opisuje się jako cel 17 pt. *globalne partnerstwa na rzecz celów* (w domyśle celów Agendy 2030). W swoich materiałach ONZ podaje:

Skuteczna realizacja Agendy na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju wymaga partnerskiej współpracy między rządami, sektorem prywatnym i społeczeństwem obywatelskim. Takie inkluzywne partnerstwa powinny być budowane w oparciu o zasady i wartości, wspólną wizję i wspólne cele, które stawiają człowieka i naszą planetę w centrum działań.

¹ <https://es.rops-katowice.pl/wspolpraca-sie-oplaca-koordynacja-sektora-ekonomii-spoecznej-w-województwie-slaskim/> [dostęp 04.05.2018 r.].

² Rezolucja przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne w dniu 25 września 2015 roku. 70.1 Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030. A/RES/70/1. Do ogólnego rozpowszechnienia 21 października 2015 r.

Potrzebujemy takich partnerstw na szczeblu globalnym, regionalnym, krajowym i lokalnym³.

Analizując przedstawioną przez ONZ zalecenia: w jaki sposób organizować partnerstwa dla realizacji celów Agendy 2030 można, odnieść wrażenie, że jest to opisana nowymi słowami, istota współpracy międzynarodowej, międzyludzkiej czy międzyorganizacyjnej. Realizacja partnerstw poprzez współpracę różnych podmiotów jest poniekąd realizacją art. 5 Kodeksu Cywilnego, który zakłada niedookreślone pojęcie współżycia społecznego⁴. Określenie samej intencji współpracy pozostaje zatem indywidualną kwestią każdej sprawy. Jednakże istota i esencja współpracy jako pojęcia w korelacji z pojęciem zarządzania może stwarzać pozory realnej.

2. ISTOTA WSPÓŁPRACY RELIGIJNEJ

Sama definicja współpracy w różnych źródłach mimo, że definiowana innymi słowami, może oznaczać tyle, co proces budowania relacji między ludźmi, grupami, organizacjami, państwami w celu osiągnięcia konkretnych celów⁵. Rozważając taką definicję współpracy można zauważyć, że współpraca to proces, który opiera się na różnorodności, wzajemnej chęci współdziałania oraz zaufaniu dwóch lub więcej stron.

³ <http://www.un.org.pl/cel17> [dostęp 04.05.2018 r.].

⁴ Szerszej na ten temat w analizie orzecznictwa: Skonieczny, M.: *Artykuł 5 kodeksu cywilnego – wybrane aktualne orzecznictwo*, [w:] TEMINDIUM.PL Portal Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie [dostęp 04.05.2018 r.]

⁵ Zob. <https://sjp.pwn.pl/slowniki/wsp%C3%B3%C5%82praca.html> [dostęp 10. 05.2018r.]; Ciupka, S.: *Duchowość człowieka na pograniczu XX i XXI wieku* [w:] *Beskidzkie Dziedzictwo II*, Wydawnictwo Scriptum, Kraków 2013, s. 48.; Radek R., *Współpraca gmin i miast na pograniczu polsko-niemieckim*, [w:] Samorząd miejski. Zadania, instytucje, formy, red. S. Wróbel, Poznań 2008; Sanetra-Półgrabi, S.: *Funkcjonowanie euroregionów na pograniczu południowym Polski Studia porównawcze euroregionów Śląsk Cieszyński, Beskidy i Tatry*, Wydawnictwo Adama Marszałka, Toruń 2015.

Szczególnie istotna jest tutaj różnorodność⁶, która prawidłowo pojmowana może być ubogacaniem dla wszystkich stron współpracujących między sobą. Różnorodność z punktu widzenia współpracy religijnej może prowadzić do wzajemnej wymiany poglądów na temat zmiany obrządków, form modlitewnych lub podejścia do ewangelizacji w przypadku religii chrześcijańskiej⁷. Dostrzeżenie u drugiej strony cech pozytywnych w różnym zakresie działalności⁸, okazanie szacunku oraz docenienie wartości drugiej strony wprowadza do wspólnej działalności atmosferę zaufania⁹. Należy wtrącić do tego toku refleksji uwagę, że we współpracy religijnej szczególnie ważne jest to, aby, tak jak zaleca Ojciec Święty Benedykt XVI:

zawsze przystawać ze Słowem Bożym¹⁰.

Można to również zestawić, z postawą św. Matki Teresy z Kalkuty, która nigdy nie prowadziła dialogu, którego efektem, jako kompromisu, miałyby być pokrzywdzenie prawdy¹¹. Wspomina się o tym, ponieważ realizując współpracę religijną należy pamiętać, że dotyka się przez to spraw *delikatnych*, które dotyczą wiary oraz przekonań religijnych wie-

⁶ Por. Wziątek-Staśko, A.: *Diversity management. Narzędzie skutecznego motywowania pracowników*. Difin, Warszawa 2012, s. 22.

⁷ Kucharczyk, K.: *Mysterium iniquitatis* [w:] Na większą chwałę Boga, Kucharczyk, k. (red.), Kraków–Będzin 2013

⁸ Por.. Więcej na ten temat: Kucharczyk, K., Matejek, J.: *Family and contemporary society, law approach*, 2017, w: *Human resources management – interdisciplinary perspective*, Sapiński, A., Ciupka, S., Khlobystov, I. (red.) Wydawnictwo Instytutu Kreatywnych Technologii, Odess 2017, s. 107–108.

⁹ Robbins, SP., DeCenzo, D.A.: *Podstawy zarządzania*, PWE, Warszawa 2002, s. 498.

¹⁰ Benedykt XVI: *Verbum Domini*, Libreria Editrice Vaticana, 2010, s. 15–17.

¹¹ Por. Ciupka, S.: *Ciemna noc w życiu świętej Matki Teresy z Kalkuty* [w:] *Św. Matka Teresa z Kalkuty – współczesne opracowanie zagadnień wybranych*, Sapiński, A., Kolenda, M. (red.), Wydawnictwo Scriptum, Kraków 2016, s. 30.

lu osób, często w obrębie jednej religii występuje różnorodne spektrum dotyczące między innymi przekonań życia duchowego, obrzędów świętych czy struktur¹². W niniejszym artykule autor nie będzie dotykać istoty zagadnienia prawdy, jednakże należy podkreślić, że nieporozumienia religijne, dzielące wyznawców różnych religii leżą właśnie w ich postrzeganiu prawdy. Jednakże wracając do samej istoty współpracy wydawać by się mogło, że jak w przypadku wielu innych zjawisk i działań wartość, jaką jest zaufanie stanowi niejako pomost do realizacji procesu, jakim jest współpraca religijna. Wspomnienie o prawdzie słowami i dziełem Ojca Świętego Benedykta XVI oraz św. Matki Teresy z Kalkuty sprowadzało niniejszą refleksję do punktu, w którym przedstawi się cel współpracy religijnej.

3. WSPÓŁPRACA RELIGIJNA WYZWANIEM WSPÓŁCZESNYCH KOŚCIOŁÓW.

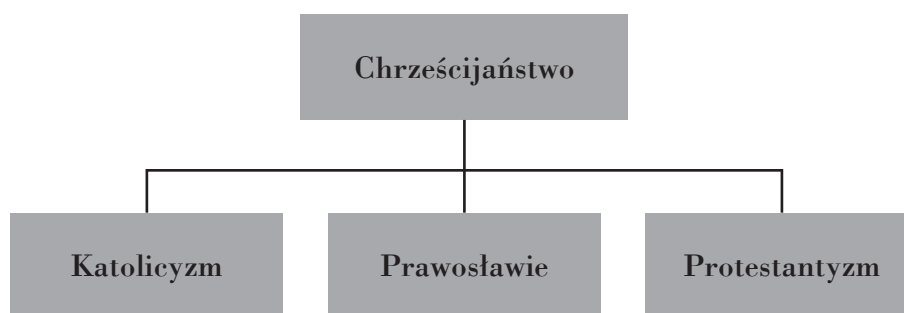
Różne religie na świecie posiadają różne cele, wyznają różne hierarchie wartości, często połączone z ich systemem ustanowionych formalnie lub przyjętych nieformalnie systemem dogmatów¹³. Problemem współpracy religijnej może być nadmierna dewocja lub co gorsze fanatyzm religijny¹⁴ które mogą dążyć do dominacji danej religii nad inną.

¹² Przykładem może być Kościół Katolicki, w ramach którego funkcjonuje wspólnota Grekokatolicka czy Ordynariaty Personalne Wiernych Anglikańskich będących w pełnej jedności pastoralnej i sakramentalnej z Biskupem Rzymu na mocy Konstytucji Apostolskiej *Anglicanorum coetibus* ogłoszonej przez Benedykta XVI w 2009 roku. Zob. http://w2.vatican.va/content/benedict-xvi/en/apost_constitutions/documents/hf_ben-xvi_apc_20091104_anglicanorum-coetibus.html [dostęp 21.05.2018 r.].

¹³ Por.. Poniatowski, Z.: *Mały słownik religioznawczy*, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1969; Graupman, J.: *Leksykon tematów tabu*. Warszawa: KDC, 2007.

¹⁴ Por., Czapiak, S.: *Państwo Islamskie w perspektywie czasopisma „London Review of Books” (wybrane zagadnienia)*, [w:] Chorzowskie Studia Polityczne, Wydawnictwo WSB, Chorzów 2016; Samojedny, M.: *Sprawozdanie z Konferencji Kulturowe i polityczne*

Jest to sytuacja problemowa, ponieważ wykorzystuje, a po pewnym czasie niszczy wzajemne zaufanie - jeden z fundamentów współpracy. Pewnego rodzaju remedium dla budowania jedności religijnej oraz ciekawą formą współpracy religijnej jest działalność ekumeniczna¹⁵. Celem ekumenizmu jest jedność wszystkich chrześcijan. Większość Kościołów prowadzi takową działalność za wyjątkiem Świadców Jehowy¹⁶. Współcześnie w ramach działań, współpracą trzy wielkie grupy religijne:

Rys. 1 Współczesny podział chrześcijaństwa – opracowanie własne

skutki Państwa Islamskiego – Warszawa 2016 pełen tekst http://repozytorium.uni.wroc.pl/Content/78805/11_Samojedny_M_Sprawozdanie_z_Konferencji_Kulturowe_i_polityczne_skutki_Panstwa_Islamskiego_Warszawa_2016.pdf [dostęp 21.05. 2018 r.]

¹⁵ Za Słownikiem Języka Polskiego: ekumenizm można zdefiniować jako działalność chrześcijan mająca za cel powrót do wspólnej jedności zob. <https://sjp.pwn.pl/slowniki/ekumenizm.html> [dostęp 22.05.2018 r.] Na temat ekumenizmu, [w:] Kałużny, T.: *Ekumenizm na drodze przemian: problemy i wyzwania* [w:] Polonia Sacra 2013/17/2, Kraków 2013.; Jańczuk, L.: *Ekumenizm polskiego środowiska ewangelickiego*, [w:] Roczniki Teologiczne 2016/63/7, Lublin 2016.; Kimsza, R.: *Życie konsekrowane a ekumenizm*, [w:] Rocznik Teologii Katolickiej 2015/14/2, Białystok 2015. ; Szymik, J.: *Najgłębsze pragnienie Boskiego Nauczyciela. Ekumenizm według J. Ratzingera/ Benedykta XVI* [w:] Studia Oecumenica 2013/13/71-90, Opole 2013.

¹⁶ Za Wikipedią: Świadcowie Jehowy nie prowadzą dialogu ekumenicznego, ze względu na przekonanie „zwiedzenia” przez Szatana innych Kościołów, Por.. *Babilon Wielki*, [w:] *Prowadzenie rozmów na podstawie Pism*, Biblioteka Internetowa Strażnicy. s. 34–38.

Warto podkreślić, że sam ekumenizm jest zjawiskiem wymagającym dużej samodyscypliny, żarliwości wiary oraz zrozumienia. Wynika to z faktu, że współpraca religijna, jak i ekumenizm, jako jedne z form współpracy międzyreligijnej, mają na celu, uświadomienie człowiekowi nieocenionej wartości, jaką jest Bóg. Św. Augustyn uważa Boga za *summa essentia*, pisząc również o Bogu nie tylko jako o bycie najwyższym, ale również jako o najwyższym Dobru, będącym sensem rozumianego uniwersalnie i transcendentnie Dobra:

Mihi adhaerere Deo bonum est¹⁷.

Realizacja współpracy religijnej wydaje się być interesującym zagadnieniem również z punktu widzenia nauk o zarządzaniu. We współczesnej teorii zarządzania pojawia się teoria zarządzania poprzez cele¹⁸. W przypadku wielu religii cele współpracy z innymi religiami są wypracowane i prawidłowo opracowane poprzez różnego rodzaju komisje teologiczne. Niestety, jak w przypadku ekumenizmu, kard. Koch podkreślał, że prace komisji teologicznych są często mozolne, drobiazgowo oraz pełne uprzedzeń historycznych¹⁹, które sprawiają trudności w planowaniu i organizacji wspólnych działań. Pojawia się tutaj również pytanie o komunikację miłosierdną, której ważnym elementem jest wysłuchanie²⁰. Prowadzony od kilkuset lat podział religijny we współczesnym świecie zdaje się tracić na znaczeniu, z powodu mniejszego przywiązania do religii przez społeczeństwa cywilizacji cyfrowej informacji. Podejmowane zatem wspólne działania różnych religii są nie tylko, jak

¹⁷ Tatarkiewicz, W.: *Historia filozofii*, T. I, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2009, s. 222–223

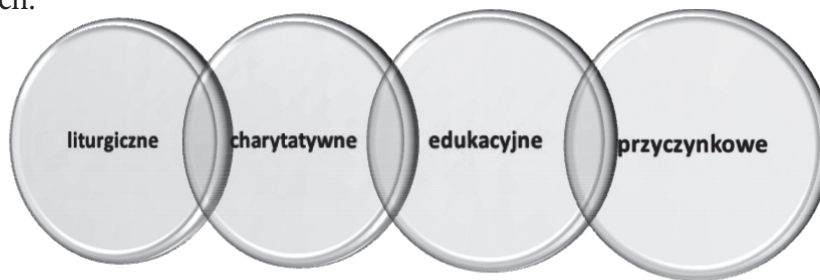
¹⁸ Szerzej na ten temat por. Reinfuss R., *MBO prosta i skuteczna technika zarządzania twoją firmą*, Helion, Gliwice 2011.

¹⁹ Por. Groń, R.: *Ekumenizm- wyzwaniem dla jedności Kościoła* [w:] <https://opoka.org.pl/biblioteka/T/TE/rg-ekumenizm2013.html> [dostęp 25.05.2018 r.]

²⁰ Za Nęcek, R.: *Komunikacja i bliskość*, [w:] *Spółczesność* 1(137), Fundacja Civitas Christiana, Warszawa 2017, s.36.

w przypadku ekumenizmu formą wypełniania nakazu Chrystusa co do jedności chrześcijan, ale także formą walki o „przetrwanie”.

Obecnie w Polsce i Czechach można zauważyć, że działania w ramach współpracy religijnej, prowadzone są w celowych grup tematycznych:

Rys. 2 Cele współpracy religijnej – opracowanie własne

Jako przykładowe działania w obrębie zaproponowanych przez autora celów, można zaliczyć:

Liturgiczno-sakramentalne	<ul style="list-style-type: none"> – Nabożeństwa ekumeniczne (Goleszów w diecezji bielsko-żywieckiej). – Nabożeństwa międzynarodowe (Msza św. na „Trójstyku”) – Spotkania liderów różnych religii. – wspólne akty uznawania sakramentów.
Charytatywne	<ul style="list-style-type: none"> – Wspólne akcje dla poszkodowanych w konfliktach wojennych. – Ekumeniczna opieka duszpasterska w wojsku, szpitalach itp.
Edukacyjne	<ul style="list-style-type: none"> – Warsztaty rozwojowe, – Konkursy np. Konkurs Wiedzy Biblijnej Jonasz. – Pikniki/Festyny Rodzinne. – Konferencje naukowe oraz Kongresy Ekumeniczne.
Przyczynkowe	<ul style="list-style-type: none"> – Wspólne ekumeniczne święcenie miejsc pamięci oraz przestrzeni publicznej (pomniki, mosty, sztandary, itp). – wspólne spotkania i wystąpienia podczas uroczystości niereligijnych.

Tabela 1. Przykładowe działania współpracy religijnej – opracowanie własne na podstawie ogólnodostępnych źródeł prasowych.

Poprzez realizację wspomnianych wyżej celów, współpraca religijna przynosi oczywiste korzyści dla społeczeństwa, które uczestniczy w akcjach opisywanych w tabeli 1. Jednakże, jak wiadomo, każde działania oprócz otwartości w odbiorze, napotyka również na bariery. W przypadku współpracy religijnej są to bariery typu²¹:

1. wewnętrzne, którymi między innymi są zatwardziałość i kultywowanie niechęci między różnymi wyznaniem, przekonania o wyższości jednego wyznania nad drugim, próba dominacji moralnej oraz teologicznej nad pozostałymi wyznaniem, zaangażowanie polityczno-społeczne;

2. zewnętrzne, którymi są między innymi współczesny przekaz medialny oraz trendy, które spychają religie do wartości podrzędnych często folkloru ludowego lub wykorzystują wartości świata religii do celów komercyjnych ośmieszając tym samym autorytet i magisterium Kościoła.

Oczywiście, można by rozwijać temat i mnożyć – zarówno wspólne działania Polaków i Czechów – w obszarze współpracy religijnej, jak i przeszkody, które stoją na drodze do jej rozwoju. Analizując jednak powyższe uwagi, można stwierdzić, że podane wcześniej wartości, jak *zaufanie, otwartość i poszanowanie*, stanowią klucz do rozwiązania problemów i rozwoju współpracy religijnej, analizowanej na tym etapie.

PODSUMOWANIE

Współczesna współpraca religijna jest zjawiskiem złożonym, wymagającym nowego otwartego spojrzenia, zwłaszcza ze względu na pojawiające się opisywane przeciwności natury ludzkiej, jak również – nie opisywane w artykule ze względu na jego cel – przeciwności natury duchowej.

²¹ Por. Czaplinski, J.: *Ekumeniczne aspekty apostołstwa świeckich*,. *Współpraca katolików i protestantów*, MW Press. Lublin 2015.

Wszelaka działalność natury religijnej w społeczeństwie nastawionym na konsumpcjonizm²² oraz szybki dostęp do preferowanych informacji, sprawia, że jeszcze bardziej aktualne staje się wychowywanie nowego pokolenia²³, które jako najważniejszy czynnik współpracy, czyli czynnik ludzki, będzie nową siłą budującą społeczność oparte o zaufanie, szacunek oraz chęć do wzajemnej współpracy.

BIBLIOGRAFIA

- Benedykt XVI., *Verbum Domini*, Libreria Editrice Vaticana, 2010.
- Bauman Z., *Praca, konsumpcjonizm i nowi ubodzy*, WAM, Kraków 2006.
- Ciupka S., *Ciemna noc w życiu świętej Matki Teresy z Kalkuty*, [w:] *Św. Matka Teresa z Kalkuty - współczesne opracowanie zagadnień wybranych*, Sapiński, A., Kolenda, M. (red.), Wydawnictwo Scriptum, Kraków 2016.
- Ciupka S., *Duchowość człowieka na pograniczu XX i XXI wieku*, [w:] *Beskidzkie Dziedzictwo II*, Wydawnictwo Scriptum, Kraków 2013.
- Czapik S., *Państwo Islamskie w perspektywie czasopisma „London Review of Books”*, (wybrane zagadnienia)[w:] *Chorzowskie Studia Polityczne*, Wydawnictwo WSB, Chorzów 2016.
- Czapliński J., *Ekumeniczne aspekty apostołstwa świeckich*, Współpraca katolików i protestantów, MW Press, Lublin 2015.
- Graupman J., *Leksykon tematów tabu*, Warszawa: KDC, 2007.
- Groń R., *Ekumenizm- wyzwaniem dla jedności Kościoła*, [w:] <https://opoka.org.pl/biblioteka/T/TE/rg-ekumenizm2013.html>.

²² Por. Bauman Z.: *Praca, konsumpcjonizm i nowi ubodzy*, WAM, Kraków 2006, s.184–187.

²³ Por. Szołtysek, A.: *Filozofia edukacji*, Impuls, Kraków 2013, s. 52–55.

- Jańczuk L., *Ekumenizm polskiego środowiska ewangelickiego*, [w:] Roczniki Teologiczne 2016/63/7, Lublin 2016.
- Kałużny T., *Ekumenizm na drodze przemian: problemy i wyzwania*, [w:] Polonia Sacra 2013/17/2, Kraków 2013.
- Kucharczyk K., *Mysterium iniquitatis*, [w:] *Na większą chwałę Boga*, Kucharczyk, k. (red.), Kraków-Będzin 2013.
- Kucharczyk K., Matejek J., *Family and contemporary society, law approach*, 2017, [w:] *Human resources management – interdisciplinary perspective*, Sapiński, A., Ciupka, S., Khlobystov, I. (red.) Wydawnictwo Instytutu Kreatywnych Technologii, Odessa 2017.
- Kimsza R., *Życie konsekrowane a ekumenizm* [w:] Rocznik Teologii Katolickiej 2015/14/2, Białystok 2015.
- Nęcek R., *Komunikacja i bliskość* [w:] *Społeczeństwo 1(137)*, Fundacja Civitas Christiana, Warszawa 2017.
- Poniatowski Z., *Mały słownik religioznawczy*, Warszawa, Wiedza Powszechna, 1969.
- Radek R., *Współpraca gmin i miast na pograniczu polsko-niemieckim*, [w:] Samorząd miejski. Zadania, instytucje, formy, red. S. Wróbel, Poznań 2008.
- Reinfuss R., *MBO prosta i skuteczna technika zarządzania twoją firmą*, Helion, Gliwice 2011.
- Robbins SP., DeCenzo, D.A., *Podstawy zarządzania*, PWE, Warszawa 2002.
- Sanetra-Półgrabi S., *Funkcjonowanie euroregionów na pograniczu południowym Polski Studia porównawcze euroregionów Śląsk Cieszyński, Beskidy i Tatry*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015.
- Samojedny M., *Sprawozdanie z Konferencji Kulturowe i polityczne skutki Państwa Islamskiego*, Warszawa 2016, pełen tekst http://repozytorium.uni.wroc.pl/Content/78805/11_Samojedny_M_Sprawozdanie_z_Konferencji_Kulturowe_i_polityczne_skutki_Panstwa_Islamskiego_Warszawa_2016.
- Szołtysek A., *Filozofia edukacji*, Impuls, Kraków 2013.

- Szymik, J., *Najgłębsze pragnienie Boskiego Nauczyciela. Ekumenizm według J. Ratzingera / Benedykta XVI*, [w:] *Studia Oecumenica* 2013/13/71-90, Opole 2013.
- Tatarkiewicz, W., *Historia filozofii*, T. 1, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2009.
- Wziątek-Staśko, A., *Diversity management. Narzędzie skutecznego motywowania pracowników*. Difin, Warszawa 2012.